

ลักษณะของภาพพจน์ และวิธีแสดงภาพพจน์ในภาษาไทย

ลักษณะของภาพพจน์

ก. นิยามคำว่า ภาพพจน์

คำว่า "ภาพพจน์" ประกอบด้วยคำ 2 คำ คือ

คำว่า "ภาพ" กับคำว่า "พจน์"

คำว่า "ภาพ" มีความหมายตามพจนานุกรม¹ ว่ารูปที่ปรากฏเห็น²

คำว่า "พจน์" มีความหมายว่า คำพูดหรือถ้อยคำ³

คำว่า "ภาพพจน์" ถ้าแปลตามรูปศัพท์อาจจะกล่าวได้ว่า หมายถึงภาพที่
เกิดจากถ้อยคำหรือข้อความ

ภาพพจน์เป็นศัพท์บัญญัติ พดศรี พระเจ้าวรวงศ์เธอกรมหมื่นนราธิปพงศ์ประพันธ์ องค์ที่ปรึกษาของคณะกรรมการบัญญัติศัพท์ภาษาไทยทรงบัญญัติศัพท์ขึ้นเพื่อให้เป็นคำแปลของคำว่า Figures of Speech หมายถึงทำนองพูดที่เป็นสำนวนโวหาร ได้แก่ การอุปมา (metaphor) การเปรียบเทียบ (simile) เป็นต้น⁴

¹พจนานุกรมฯ ในวิทยานิพนธ์นี้หมายถึง พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. 2493.

²พจนานุกรมฯ, เรื่องเดียวกัน, หน้า 685.

³พจนานุกรมฯ, เรื่องเดียวกัน, หน้า 634.

⁴สุจิตรา กลิ่นเกษร, บทความ (เกี่ยวกับคำว่า "ภาพพจน์") ในวารสารราชบัณฑิต (ปีที่ 2 ฉบับที่ 1, 2519), หน้า 35.

"การเปรียบเทียบ" ซึ่งตามที่กล่าวข้างบนนี้ว่าตรงกับภาษาอังกฤษว่า simile น่าจะมีความหมายอย่างเดียวกับ "การเปรียบเทียบ" ตามความหมายของ นายเจือ สตะเวทิน¹ ซึ่งหมายความว่า การเปรียบเทียบโดยใช้คำว่า เหมือน อยู่ในประโยค

"การอุปมา" ซึ่งตามที่กล่าวข้างบนนี้ว่า ตรงกับภาษาอังกฤษว่า metaphor บางคนใช้ว่า "อุปมา" บาง "เปรียบเทียบ" บาง น่าจะมีความหมายอย่างเดียวกับ "การเปรียบเทียบ" ตามความหมายของ นายเจือ สตะเวทิน ซึ่งหมายความว่า การเปรียบเทียบโดยใช้คำว่า เป็น อยู่ในประโยค

นายเปลื้อง ฃ นคร ได้กล่าวถึง "ภาพพจน์" ไว้ว่าเป็นการพูดโดยอ้อม พูดในเชิงอุปมาใหญ่พจน์ก็คิดเอาเอง เดิมเรียกตามภาษาทั่วไปว่า "โวหาร" ต่อมาเรียกว่า "ภาพพจน์" ซึ่งตรงกับภาษาอังกฤษว่า Figures of Speech ภาพ = Figure พจน์ = Speech ทานอธิบายว่า

ภาพพจน์ คือโวหารนั่นเอง หมายถึงการพูดหรือเขียนอย่างเทียบเคียง โดยมุ่งหมายให้มีรสน่าฟังหรือสะอึกใจยิ่งขึ้น

ตัวอย่าง

ในพระราชนิพนธ์เที่ยวเมืองพระร่วงมีความตอนหนึ่งว่า "คำที่เรียกว่า ขุน เป็นหลัก" ไม่ใคร่หมายความว่า ขุนนั้นเป็นเสนาเลย หมายความว่า เป็นคนสำคัญ มั่นคง เป็นการกล่าวโดยโวหาร

ถ้าพูดว่า "คนนั้นเป็นคนสำคัญมั่นคง" เป็นการกล่าวตรง ๆ เข้าใจได้ทันที ไม่ต้องคิดอีกชั้นหนึ่ง²

จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

¹ ดู เจือ สตะเวทิน, การใช้ภาษาไทยในระดับปริญญา (กรุงเทพมหานคร : สุทธิสารการพิมพ์, 2518), หน้า 115-117 เรื่องการเปรียบเทียบและการเปรียบเทียบ

² เปลื้อง ฃ นคร, เรียงความชั้นสูง (พระนคร : ไทยวัฒนาพานิช, 2507), หน้า 74.

Harry Shaw ไก่กล่าวถึง Figures of Speech คือ ภาพพจน์ไว้ดังนี้
 ภาพพจน์ คือการใช้ภาษาซึ่งประกอด้วยคำที่ไม่ได้มีความหมายตรงไปตรงมา
 แต่ทำให้อ่านเกิดมโนภาพ
 มีผู้จัดภาพพจน์ไว้ดังนี้ คือ

- (1) ภาพของความคิด คำที่ใช้จะคงความหมายไว้ แต่ไม่คงแบบแผนทาง
 วาโยบาย, เช่น ในการใช้คำเรียกชื่อต่าง ๆ
- (2) การพูดให้ทางไปจากปกติ จะทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงความหมายของ
 คำขึ้น เช่น ในการเปรียบเป็น เป็นต้น¹

ในวิทยานิพนธ์นี้ผู้วิจัยจะใช้คำว่า "ภาพพจน์" ในความหมายท่านองเดียวกับที่
 พลตรี พระเจ้าวรวงศ์เธอกรมหมื่นราธิปพงศ์ประพันธ์ นายเปลื้อง ณ นคร และ
 Harry Shaw ไก่กล่าวไว้ โดยหมายถึงข้อความที่มีลักษณะเป็นโวหารคือ เป็นการพูด
 หรือเขียนโดยอ้อมในเชิงเปรียบเทียบ ทำให้เกิดภาพขึ้นในใจผู้อ่าน ซึ่งเป็นความหมายที่
 ผู้พูดต้องการแสดงเพื่อให้คำพูดนั้นมีรสน่าฟังหรือสะอึกใจผู้ฟังยิ่งขึ้น

¹Harry Shaw, Dictionary of Literary Terms (New York :
 U.S.A. McGraw-Hill, Copyright, 1972), pp. 159-160.

Figures of Speech

"Expressive uses of language in which words are
 used in other than literal senses so as to suggest and
 produce pictures or images in a readers's (hearer's)
 mind.

Figures of speech may (also) be grouped into

(1) "figures of thought" in which words retain their
 meanings but not their rhetorical patterns, as in an
 apostrophe and

(2) Tropes, in which words undergo a definite
 change in meaning, as a metaphor."

ข. ลักษณะของข้อความที่เป็นภาพพจน์

ข้อความที่เป็นภาพพจน์มีลักษณะที่สำคัญ 2 ประการ คือ

1. ลักษณะทางความหมายของข้อความที่เป็นภาพพจน์
2. ลักษณะทางภาษาของข้อความที่เป็นภาพพจน์

1. ลักษณะทางความหมายของข้อความที่เป็นภาพพจน์

ข้อความที่เป็นภาพพจน์เมื่อพิจารณาในแง่ความหมายอาจมีความหมายทำนอง "เปรียบเทียบ" หรือความหมายทำนอง "เปรียบเทียบ" ซึ่งตามคำราของ นายเจือ สตะเวทิน¹ รวมเรียกว่า ประเภทวาทะพจน์ที่ให้ความหมายเหมือนกัน และแบ่งออกเป็น 2 ประเภท คือ ประเภทเปรียบเทียบและประเภทเปรียบเทียบ และเรียกในภาษาอังกฤษว่า "simile" และ "metaphor" ตามลำดับ

ในวิทยานิพนธ์นี้ผู้วิจัยจะศึกษาวิเคราะห์ภาพพจน์ที่ให้ความหมายในทำนอง "เปรียบเทียบ" หรือความหมายในทำนอง "เปรียบเทียบ" รวม 2 ความหมายดังกล่าว เท่านั้น

ความหมายประเภทที่ 1 ภาพพจน์ที่ให้ความหมายทำนอง "เปรียบเทียบ" คือ

ภาพพจน์ที่ให้ความหมายว่า สิ่งหนึ่งเหมือนหรือคล้ายกับสิ่งหนึ่งที่มีคุณสมบัติเฉพาะอย่างใดอย่างหนึ่ง ประโยคที่มีข้อความที่เป็นภาพพจน์ที่ให้ความหมายทำนองเปรียบเทียบจะมีคำว่า เหมือน หรือ คล้าย เป็นต้น ปรากฏอยู่

¹ ดู เจือ สตะเวทิน, การใช้ภาษาในระดับปริญญา, หน้า 115-117 (ซึ่งแสดงไว้ในวิทยานิพนธ์นี้ในบทที่ 2 หน้า 2 เฉิงอรร์ที่ 3) และคำว่า วาทะพจน์ในที่นี้หมายถึง ภาพพจน์ (Figures of Speech)

ตัวอย่าง : เมาเซอร์ เปรียบเทียบ ปลอม

(นิทาน น.ม.ศ./74)

เมาเซอร์ เปรียบเทียบ ปลอม เป็นข้อความที่เป็นภาพพจน์ที่ให้ความหมาย
ทำนองเปรียบเทียบว่า เมาเซอร์ นั้น เหมือน ปลอม นั่นคือ เมาเซอร์
(บุตรชายของท่านเปเรซีเคนท์) มีใจมั่นคงเหมือนกับปลอมปรากฏ

ความหมายประเภทที่ 2 ภาพพจน์ที่ให้ความหมายทำนอง "เปรียบเทียบ" คือ

ภาพพจน์ที่ให้ความหมายว่า สิ่งหนึ่งตรงกับสิ่งหนึ่งที่มีคุณสมบัติเฉพาะอย่างใดอย่าง
หนึ่ง ประโยคที่มีข้อความที่เป็นภาพพจน์ที่ให้ความหมายทำนองเปรียบเทียบจะมีคำ
ว่า เป็น หรือ คือ หรือ ไม่ใช่ คำใดคำหนึ่งปรากฏอยู่

ตัวอย่าง : เธอ เป็น คารา

(เขาช็อกานต์)

เธอ เป็น คารา เป็นข้อความที่เป็นภาพพจน์ที่ให้ความหมายทำนองเปรียบเทียบ
เป็นว่า เธอ นั้น มีความหมายตรงกับคาราในหมู่เพื่อน (นั่นคือ เธอเป็นผู้ที่มีชื่อเสียง
เด่นอยู่ในหมู่เพื่อน)

2. ลักษณะทางภาษาของข้อความที่เป็นภาพพจน์

ข้อความที่เป็นภาพพจน์เมื่อพิจารณาในแง่ภาษาอาจจะเป็นคำคำเดียวหรือวลีหรือ
อนุภาค หรือประโยคก็ได้ดังตัวอย่างต่อไปนี้

ก. ภาพพจน์ที่เป็นคำคำเดียว

1) ข้อความที่เป็นภาพพจน์ที่เป็นคำคำเดียวและปรากฏลำพัง โดยไม่มี
คำอื่นรวมอยู่ด้วยในประโยค

ตัวอย่าง : ไกออน !

(แดคุณครูควยคมแฝก/261)

คำว่า โก๋ออน เป็นภาพพจน์ที่เป็นคำคำเดียว (คำผสม)

(คำว่า โก๋ออน ในที่นี้มีความหมายในเชิงเปรียบเทียบอยู่ในคำว่า คนที่ยังมีความรู้ ความคิด และประสบการณ์น้อย)

- 2) ข้อความที่เป็นภาพพจน์ที่เป็นคำคำเดียวและปรากฏในประโยค โดยมีคำอื่นรวมอยู่ด้วย

ตัวอย่าง : คิษย์ยังแกวง

(รวมฉกษณียบาย/567)

คำว่า แกวง เป็นภาพพจน์ที่เป็นคำคำเดียว ปรากฏรวมกับคำอื่นในประโยค คือ รวมกับคำว่า "คิษย์" และคำว่า "ยัง"

(คำว่า แกวง ในที่นี้มีความหมายในเชิงเปรียบเทียบอยู่ในคำว่า ยังไม่มีงานทำเป็นหลักฐาน)

- ข. ภาพพจน์ที่เป็นวลี¹

วลีในบทนี้ หมายถึงกลุ่มคำซึ่งจะทำหน้าที่เป็นส่วนประโยคได้

- 1) ข้อความที่เป็นภาพพจน์ที่เป็นวลีและปรากฏคำพัง โดยไม่มีวลีอื่นรวมอยู่ด้วย

006066

ตัวอย่าง : เรื่องกลววย ๆ

(นิทานชีวิต/98)

เรื่องกลววย ๆ เป็นวลีที่เป็นภาพพจน์ ซึ่งประกษณค้วยคำว่า เรื่อง กับคำซ้ำว่า กลววย ๆ

¹ดู คร. วิจิตรนั ภาณพงศ, โครงสร้างภาษาไทย, หน้า 79.

"วลี" หมายถึงคำหรือคำกับส่วนขยาย "คำ" หมายถึงคำหลัก "ส่วนขยาย" หมายถึงคำขยาย วลี ทำหน้าที่เป็น "ส่วนของประโยค" (ชนิดใดชนิดหนึ่งใน 10 ชนิด เช่น นามวลี อาจจะทำหน้าที่เป็นหน่วยประธาน)

(วลีว่า เรื่องกล้วย ๆ ในที่นี้มีความหมายในเชิงเปรียบเทียบอยู่ในคำว่า เรื่องง่าย ๆ เหมือนกล้วยที่ปอกรับประทานได้ง่าย)

- 2) ข้อความที่เป็นภาพพจน์ที่เป็นวลีและปรากฏในประโยค โดยมีวลีอื่นหรือคำอื่นรวมอยู่ด้วย

ตัวอย่าง : โอพระธรรมคำสั่งสอน แก้วดวงหนึ่งในสาม ประเสริฐนัก

(รวมฉติฉินบาย/97)

แก้วดวงหนึ่งในสาม เป็นภาพพจน์ที่เป็นวลีและปรากฏในประโยค ซึ่งมีวลีอื่นรวมอยู่ด้วยคือ วลีว่า โอพระธรรมคำสั่งสอน และวลีว่า ประเสริฐนัก

(วลีว่า แก้วดวงหนึ่งในสาม ในที่นี้มีความหมายในเชิงเปรียบเทียบอยู่ในคำว่า พระธรรมคำสั่งสอน เป็นเหมือนแก้วที่สำคัญดวงหนึ่งในสามดวง (ส่วนหนึ่งของพระรัตนตรัย))

ค. ภาพพจน์ที่เป็นอนุพากย์¹

อนุพากย์ในวิทยานิพนธ์นี้ หมายถึงประโยคที่ลดฐานะลงเป็นส่วนหนึ่งของประโยคใหญ่ ประโยคใหญ่ 1 ประโยคอาจจะประกอบด้วยอนุพากย์ตั้งแต่ 2 อนุพากย์ขึ้นไปโดยจะมีหรือไม่มีคำเชื่อมอนุพากย์อยู่ด้วยก็ได้

- 1) ข้อความที่เป็นภาพพจน์ที่เป็นอนุพากย์และปรากฏร่วมกับอนุพากย์อื่นในประโยคใหญ่ โดยมีคำเชื่อมอนุพากย์

¹ดู คุงฎีพร ชำนิโรตศาสน์, "อนุพากย์ในภาษาไทย" (วิทยานิพนธ์ในระดับปริญญาโท แผนกวิชาภาษาไทย บัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2512), หน้า 22. ความหมายของอนุพากย์.

"อนุพากย์ ได้แก่ประโยคสามัญที่ลดฐานะลงเป็นส่วนหนึ่งของประโยคใหญ่ ประโยคใหญ่ในที่นี้หมายถึงประโยคซับซ้อนและประโยคผสมที่ประกอบด้วยอนุพากย์ 2 อนุพากย์เท่านั้น. . . . อนุพากย์อาจจะทำหน้าที่เป็นหน่วยประโยคหรือส่วนหนึ่งของหน่วยประโยคก็ได้ เช่น เป็นหน่วยประธานหรือเป็นส่วนขยายในหน่วยประธาน"

ตัวอย่าง : ฝนเม็ดโต กระทบ-กระจกหน้าต่างรถ-ดั่ง | ราว | ขาวตอกแตก
(รวมเรื่องสั้นของเรียมเอง 2/22)

ขาวตอกแตก เป็นภาพพจน์ที่เป็นอนุพากย์ซึ่งปรากฏร่วมกับอนุพากย์อื่นคือ ฝนเม็ดโต กระทบ-กระจกหน้าต่างรถ-ดั่ง โดยมีคำว่า ราว เป็นคำเชื่อมอนุพากย์

(อนุพากย์ ว่า ราว ขาวตอกแตก ในที่นี้มีความหมายเชิงเปรียบเทียบอยู่ในตัวว่า เหมือนเสียงขาวตอกซึ่งเมื่อคว่ำแล้วแตกจะเกิดเสียงดั่ง)

2) ข้อความที่เป็นภาพพจน์ที่เป็นอนุพากย์และปรากฏร่วมกับอนุพากย์อื่นในประโยคใหญ่ โดยไม่มีคำเชื่อมอนุพากย์

ตัวอย่าง : คลอง มี | น้ำ ขุนราวกับสีย้อมผ้า

(ผู้ใหญ่ดี)

น้ำ ขุนราวกับสีย้อมผ้า เป็นภาพพจน์ที่เป็นอนุพากย์ ซึ่งปรากฏร่วมกับอนุพากย์อื่นคือ คลอง มี โดยไม่มีคำเชื่อมอนุพากย์

(อนุพากย์ว่า น้ำ ขุนราวกับสีย้อมผ้า ในที่นี้มีความหมายเชิงเปรียบเทียบว่า น้ำขุ่นจนดำเหมือนกับสีที่ต้มย้อมผ้าสีดำ เป็นต้น)

ง. ภาพพจน์ที่เป็นประโยค

ข้อความที่เป็นภาพพจน์ที่เป็นประโยคในวิธานิพนธ์นี้อาจจะหมายถึง ข้อความที่เป็นภาพพจน์ที่เป็นประโยคสามัญหรือที่เป็นประโยคซับซ้อนก็ได้

1) ข้อความที่เป็นภาพพจน์ที่เป็นประโยคสามัญ¹ จะเป็นข้อความที่ประกอบด้วยส่วนของประโยคส่วนเดียวหรือหลายส่วนเรียงกัน

ตัวอย่าง : ชีวิตของเรา เหมือนกับ รุ่งกินน้ำเสนั้น

(รวมเรื่องสั้นของเรียมเอง 1/128)

¹ดู คร. วิจิตรนั ภาณุพงศ์, เรื่องประโยคสามัญ, โครงสร้างภาษาไทย, หน้า 6.

ประโยคตัวอย่างข้างบนนี้เป็นภาพพจน์ที่เป็นประโยคสามัญญ์ ประกอบด้วยส่วนประกอบของประโยค 3 ส่วนเรียงกัน คือ ชีวิตของเรา เป็นส่วนที่ทำหน้าที่เป็นหน่วยประธาน เหมือนกับ เป็นส่วนที่ทำหน้าที่เป็นหน่วยกรรม รุ่งกินน้ำเสานั้น เป็นส่วนที่ทำหน้าที่เป็นหน่วยกรรมตรง

(ประโยคตัวอย่างข้างกล่าวมีความหมายเปรียบเทียบว่า ชีวิตของเราเปลี่ยนแปลงได้ง่ายเหมือนรุ่งกินน้ำ)

2) ข้อความที่เป็นภาพพจน์ที่เป็นประโยคซับซ้อน¹

ประโยคซับซ้อนในวิทยานิพนธ์นี้เป็นข้อความที่ประกอบด้วยอนุพจน์ร่วม

2 อนุพจน์ โดยที่อนุพจน์หนึ่งทำหน้าที่ประกอบอีกอนุพจน์หนึ่ง

ตัวอย่าง : ประเทศสยาม เป็น ที่ ที่ ไม่มีการ "เตนแรงเตนกา"

อนุพจน์แรก

อนุพจน์หลัง

(ผิวเหลืองผิวขาว/9)

ประโยคตัวอย่างข้างบนนี้เป็นภาพพจน์ที่เป็นประโยคซับซ้อน ประกอบด้วยอนุพจน์ 2 อนุพจน์ คือ

ประเทศสยาม เป็น ที่ เป็นอนุพจน์แรก ที่ ไม่มีการ "เตนแรงเตนกา" เป็นอนุพจน์หลัง

ในที่นี้อนุพจน์หลังทำหน้าที่ประกอบอนุพจน์แรก

(ประโยคตัวอย่างข้างกล่าวมีความหมายเปรียบเทียบว่า ประเทศสยามเป็นที่ ๆ สงบและสบาย ไม่ต้องมีการวิ่งเตนนวนวาย)

¹ ฐ. คร. วิจิตรศิลป์ ภาณุพงศ์, เรื่องประโยคซับซ้อน, โครงสร้างภาษาไทย, หน้า 6.

2. ความสัมพันธ์ระหว่างความหมายของภาพพจน์และวิธีแสดงภาพพจน์

ในการกล่าวถึงความสัมพันธ์ระหว่างความหมายของภาพพจน์ และวิธีแสดงภาพพจน์ จะแบ่งเป็น 2 ตอน

ตอนที่ 1 จะกล่าวถึงวิธีแสดงภาพพจน์ที่ทำให้เกิดความหมาย 2 ประเภท กล่าวคือ ภาพพจน์ทำนองเปรียบเทียบและภาพพจน์ทำนองเปรียบเทียบ

ตอนที่ 2 จะกล่าวถึงความหมาย 2 ประเภท ซึ่งเกิดจากรูปวิธีแสดงภาพพจน์ 2 วิธี

ตอนที่ 1 วิธีแสดงภาพพจน์ที่ทำให้เกิดความหมายของภาพพจน์ 2 ประเภท
ความหมายของภาพพจน์ทั้ง 2 ประเภทนั้นอาจจะเกิดจากรูปวิธีแสดงภาพพจน์ 2 วิธี

คือ

วิธีอุปมา-อุปไมย และ

วิธีอุปมา โดยไม่มีอุปไมย

ตอนที่ จะอธิบายวิธีแสดงภาพพจน์ทั้ง 2 วิธีนี้ ผู้วิจัยจะได้อธิบายความหมายของคำต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องกับเรื่องนี้เสียก่อนดังนี้

ผู้วิจัยกำหนดความหมายของคำที่จำเป็นไว้คือ คำว่า อุปมา อุปไมย บทอุปมา บทอุปไมย บทเชื่อมโยง ในวิทยานิพนธ์นี้ดังนี้

คำว่า "อุปมา"¹ มีความหมายว่า สิ่งที่น่ามาเปรียบเทียบมักใช้คู่กับคำว่า "อุปไมย"

คำว่า "อุปไมย"² มีความหมายว่า สิ่งที่ต้องการพูดถึง

¹ คุ พจนานุกรมฯ, เรื่องเดียวกัน, หน้า 1040.

² พจนานุกรมฯ, เรื่องเดียวกัน หน้าเดียวกัน, ให้ความหมายว่าสิ่งที่ควรจะหาสิ่งอื่น

มาเปรียบเทียบ

คำว่า "บท"¹ หมายถึงข้อความตอนหนึ่งในประโยค

คำว่า "บทอุปมา" มีความหมายว่า ข้อความที่นำมาเปรียบเทียบกับ

คำว่า "บทอุปไมย" มีความหมายว่า ข้อความที่ต้องการพูดถึง เป็นข้อความที่กล่าวขึ้นก่อน ซึ่งต้องมีสิ่งอื่นมาเปรียบ

บทอุปไมยจะปรากฏร่วมกับบทอุปมาเสมอ โดยมี "บทเชื่อมโยง" (คั้งที่จะกล่าวถึงต่อไป) รวมกันทำให้เกิดภาพพจน์ ซึ่งอาจจะมี ความหมายท่านเองเปรียบเหมือนหรือมีความหมายท่านเองเปรียบเป็นอย่างไรก็ตาม

คำว่า "บทเชื่อมโยง" มีความหมายว่า ข้อความที่ทำให้ความหมายเกี่ยวเนื่องกัน² บทเชื่อมโยงจะเป็นข้อความที่เชื่อมบทอุปมากับบทอุปไมย และบทเชื่อมโยงนี้เองที่จะทำให้ข้อความทั้งหมดที่รวมกันเป็นประโยคเกิดความหมายอย่างไรก็ตามใน 2 อย่างคือ ความหมายท่านเองเปรียบเหมือนหรือความหมายท่านเองเปรียบเป็น

1) วิธีอุปมา-อุปไมย

วิธีอุปมา-อุปไมย เป็นวิธีแสดงภาพพจน์ที่มีทั้งบทอุปมาและบทอุปไมยคือ เป็นวิธีแสดงภาพพจน์ที่ประกอบด้วยข้อความที่เป็นบทอุปมาและข้อความที่เป็นบทอุปไมย โดยมีบทเชื่อมโยงอยู่ในระหว่างข้อความทั้งสองด้วย บทเชื่อมโยงนี้จะใช้ในวิธีแสดงภาพพจน์ทั้ง 2 ประเภท

¹ พจนานุกรม, เรื่องเดียวกัน, หน้า 520. ให้ความหมายของคำว่า "บท" (ความหมายที่ 2) ว่า ข้อความ, ความตอนหนึ่ง

² ดู ชลธิรา กัดค้อยู่ และคณะ, การใช้ภาษา (พระนคร : สำนักพิมพ์เคล็ดไทย, 2517), หน้า 17. กล่าววา

"1 ภาพพจน์เปรียบสิ่งๆที่เหมือนกัน มีคำเชื่อมโยงคือ คำว่า "เหมือน, ดุจดัง, เช่น, ปาน, ราว, ประหนึ่ง"

ตัวอย่าง คาวกระพริบหรือ เหมือนหนึ่ง ทยิบตาไ้ทหาย"

(ก) ตัวอย่างที่ทำให้เกิดความหมายท่านองเปรียบเหมือน

ความหมายท่านองเปรียบเหมือนนี้อาจจะเกิดจากบทเชื่อมโยง ซึ่งเป็นคำ เช่น เหมือน คล้าย เหมือนกับ เช่น ราวกับ ยังกะ เป็นต้น ซึ่งจะทำให้เกิดข้อความเป็นภาพพจน์ที่แสดงความหมายเปรียบเทียบท่านองเปรียบเหมือน

ตัวอย่าง : หน้าเจ้า เหมือน โกศคน
 บทอุปไมย บทเชื่อมโยง บทอุปมา
 (ชีวิตไทยหลายรส)

ตัวอย่าง : ปากหวาน ยังกะ น้ำตาลเมืองเพชร
 บทอุปไมย บทเชื่อมโยง บทอุปมา
 (หลวงตา 1)

(ข) ตัวอย่างที่ทำให้เกิดความหมายท่านองเปรียบเป็น

ความหมายท่านองเปรียบเป็นนี้อาจจะเกิดจากบทเชื่อมโยง ซึ่งเป็นคำ ได้แก่ เป็น คือ และ ไม่ใช่¹ ซึ่งจะทำให้เกิดข้อความเป็นภาพพจน์ที่แสดงความหมายเชิงเปรียบเทียบท่านองเปรียบเป็น

ตัวอย่าง : กรุงเทพฯ เป็น เมืองสวรรค์
 บทอุปไมย บทเชื่อมโยง บทอุปมา
 (นิทานชีวิต/73)

¹Udom Warotamasikkhadit, "Peculiarities of the Thai Substantive Verb pen "เป็น", " p. 223. In Tai Linguistics.

ดร. อุดม วโรตมสิขกิตต์

คำว่า "ไม่ใช่" เป็นคำปฏิเสธของคำว่า "คือ"

: ข้าพเจ้า คือ สุกรตัวหนึ่ง
 บทอุปไมย บทเชื่อมโยง บทอุปมา
 (นิเวศเรื่องนิเวศาว/20)

(ข) ตัวอย่างความหมายท่านองเปรียบเป็นที่แสดงทวิวิธีอุปมาโดยไมต้องมี

อุปไมย

: ครู ทองใจพระ
 บทอุปมา
 (แคคุณครูควยคมแฝก/141)

ทองใจพระ เป็นบทอุปมาโดยไม่มีบทอุปไมย (และไม่มีบทเชื่อมโยง) ซึ่งมีความหมายเชิงเปรียบเทียบอยู่ในคำว่า "ทองมีใจเยือกเย็นและมีคุณธรรมเหมือนกับพระ" เป็นต้น

ครู เป็นข้อความอื่นที่ปรากฏอยู่ในประโยคนั้น
 : นิกวา โปรก - ดูนกดูกกา - เถอะ
 บทอุปมา

(นิทานชีวิต/123)

ดูนกดูกกา เป็นบทอุปมาโดยไม่มีบทอุปไมย (และไม่มีบทเชื่อมโยง) ซึ่งมีความหมายเชิงเปรียบเทียบอยู่ในคำว่า "ผู้ที่ เป็นเหมือนดูนกดูกกา ซึ่งต้องอาศัยความช่วยเหลือจากผู้อื่น"

จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย